

**KOHTUTE HALDAMISE NÕUKOJA
SAJA KOLMETEISTKÜMNENDA ERAKORRALISE ISTUNGI
PROTOKOLL
(elektroniline)**

2.–5. veebruar 2021. a

KHN-i liikmed ja asendusliikmed:

Villu Kõve, Riigikohtu esimees, kohtute haldamise nõukoja esimees
Ivo Pilving, riigikohtunik
Juhan Sarv, riigikohtunik (asendusliige)
Virgo Saarmets, Tallinna Ringkonnakohtu kohtunik
Indrek Parrest, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik
Tanel Saar, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik (asendusliige)
Iris Kangur-Gontšarov, Harju Maakohtu kohtunik
Kristjan Siigur, Tallinna Halduskohtu kohtunik
Endla Ülviste, Pärnu Maakohtu kohtunik (asendusliige)
Jaanus Tehver, Eesti Advokatuuri esimees
Ülle Madise, õiguskantsler
Andres Parmas, riigi peaprokurör

Teised osalised:

Viljar Peep, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna asekanstler
Tiina Ereb, Tartu Ringkonnakohtu, Halduskohtu ja Maakohtu kohtudirektor
Tiina Pappel, Tartu Ringkonnakohtu esimees
Liivi Loide, Tartu Maakohtu esimees
Elari Udam, Harju, Viru ja Pärnu Maakohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Halduskohtu kohtudirektor
Toomas Talviste, Pärnu Maakohtu esimees
Astrid Asi, Harju Maakohtu esimees
Villem Lapimaa, Tallinna Ringkonnakohtu esimees
Karin Leichter-Tammisto, Riigikohtu esimehe nõunik

Protokollis: **Eneli Kivi**, Justiitsministeeriumi justiitshalduspoliitika osakonna nõunik

Algus: 02.02.2021 kell 10.00

Lõpp: 05.02.2021 kell 15.00

Istungi päevakorras on:

1. 10.12.2020. a KHN-i 112. korralise istungi protokollki kinnitamine

Otsuse projekt: KHN kinnitab 10.12.2020. a KHN-i 112. korralise istungi protokollki.
Materjalina lisatud protokoll.

2. Kohtute haldamise nõukoja pöördumine õigusemõistmise jätkumise tagamiseks pandeemia tingimustes – KS § 39 lg 1 ja § 41 lg 3 p 4 alusel

Otsuse projekt: KHN kinnitab pandeemia olukorras õigusemõistmise tagamiseks pöördumise Vabariigi Valitsuse poole.

Materjalina lisatud advokaatide ühispöördumine seoses üldmenetluse kriminaalasjade istungitega koroonaviiruse leviku ajal, Eesti Advokatuuri vastuskiri ja KHN-i pöördumise kavand.

Kohtute seaduse § 40 lg 2 ja § 41 lg 1 p 3 alusel ja tulenevalt asjaoludest, et COVID-19 haigust tekitava koroonaviiruse pandeemiline levik tekitab jätkuvalt küsimusi õigusemõistmise korra kohases tagamises, kutsub Riigikohtu esimees kokku kohtute haldamise nõukoja erakorralise istungi. Erakorraline istung toimub kirjaliku aruteluna vahemikul 02.02.2021 kell 10.00 kuni 05.02.2021 kell 15.00.

1. 10.12.2020. a KHN-i 112. korralise istungi protokollki kinnitamine

KHN-i 112 istungi protokollile ei ole kellelgi täiendusi ning see kiidetakse heaks.

Otsus: KHN kinnitab 10.12.2020. a KHN-i 112. istungi protokoll.

2. Kohtute haldamise nõukoja pöördumine õigusemõistmise jätkumise tagamiseks pandeemia tingimustes

KHN-i liikmed, asendusliikmed ja teised osalised avaldavad arvamust.

J. Sarv: Pandeemia-teema tõstatamine KHN-is on väga asjakohane ja õige. Olen ebalev, kas pöördumine Vabariigi Valitsuse poole on kohe praegu tingimata tarvilik. Kõigepealt peaksime üle vaatama, mida saavad teha KHN, kohtud ise ja justiitsministeerium. Ning kui midagi olulist jääb nende kolme haardeulatusest välja (eeskätt kui ilmneb vajadus lisaraha järele), siis võiks kaaluda kirja valitsusele.

KHN võiks anda välja ajakohastatud versiooni soovitud õigusemõistmise korraldamiseks pandeemia tingimustes. See oleks toeks ja abiks nii kohtutele kui ka menetlusosalistele ja võtaks ehk mõne vaidluse maha. Oleks hea, kui saaksime selle kirjatüki kokkupanemisse kaasata ka mõne Terviseameti töötaja või mõne teise sarnase pädevusega inimese. Kohtunikud ei ole meditsiiniekspertid ja neil on väga keeruline hinnata, kas ühes või teises olukorras ühtedel või teistel tingimustel toob kohtuistungil pidamine kaasa ebamõistlikult suure terviseriski. Seepärast tuleks esimese sammuna kohtute haldustöötajatel koostöös Terviseameti spetsialistide või teiste asjatundjatega kohtusaalid üle vaadata ja panna paika näiteks piirarvud, kui palju inimesi konkreetses saalis peetaval istungil osaleda võib. Piirarvu ületava osalejate hulga korral oleks kohtunikul põhjendatud alus nõuda suuremat saali või kohtuistung edasi lükata.

Kuna viiruse leviku seisukohalt on väga oluline ka ruumi CO₂ kontsentratsioon, tuleks kohtusaalides kontrollida sedagi (ehk teisisõnu ventilatsioonisüsteemi võimekust). Koos osalejate piirarvuga võiks sõltuvalt saali ventilatsiooni kvaliteedist kehtestada ka („tungivalt soovituslikud“) ajapiirangud, mille vältel ühes või teises saalis järjest istungit pidada võib ja kui pikk peab olema n-ö tuulutusvaheaeg. Kohtusaalid tuleks seal, kus seda veel tehtud pole, kohandada maksimaalselt viiruseoludele vastavaks. Inimestele peaks olema tagatud võimalus paikneda nii, et neid eraldaks igast teisest vähemalt 2 meetrit (praegu see alati nii pole), kauem kestvate istungite korral võiks aga distantse olla isegi suurem. Menetlusosaliste vahel peaksid olema barjäärid. Ühe meetmena võiks osaljuhtudel paigutada osa menetlusosaliste istekohtadest kohtusaali n-ö publikuossa, viies sinna lauad, mikrofonid ja muu tarviliku. Suurema arvu osalejatega istungid tuleks üle viia suurematesse ruumidesse väljaspool kohtumaju. Selleks tuleks vajadusel leida lisaraha. On oluline silmas pidada, et kõneksoleva kulutuse tegemata jätmine võib hiljem riigile märksa rohkem maksma minna.

Meile saadetud pöördumise projektis kajastatud ettepanek lisada osa kohtunikke ja kohtuteenistujaid vaksineerimise eelisjärjekorda teenib oma eesmärki vaid siis, kui eelisjärjekorda pääsevad ka samades kohtuasjades tegevad advokaadid ja prokurörid ning teatud juhtudel ka süüdistatavad (eriti, kui tegemist on vahialustega), kuid mõnikord ka kannatanud, kolmandad isikud ja tsiviilkostjad, erandina aga ka sellised tunnistajad, kelle ülekuulamine võtab kauem aega.

Nagu pöördumise projektiski öeldud, võiks justiitsministeerium kiiremas korras ette valmistada kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu, mis annaks maakohule õigusliku aluse korraldada ka üldmenetluses ükskõik millise kohtumenetluse poole – sh kaitsja või prokuröri – osavõtt esimese astme kohtu istungist tehnilise lahenduse (video) abil. Ja seda olenemata poole enda nõusolekust. Ringkonnakohtul on selleks juba alus olemas, samuti on asjakohased alused kohtuliku eelmenetluse ja lihtmenetluste virtuaalseks korraldamiseks.

Mõistagi jääks tehnilise lahenduse kasutamine kohtuistungil jätkuvalt välistatuks juhtudel ja ulatuses, milles see tingiks kaitseõiguse või mõne muu menetluspõhimõtte ebaproportsionaalse riive. Samas peaks kohtul olema võimalik videoistungiga kaasnevat õiguste riivet igal üksikjuhul kaaluda, arvestades kaasuse isepära. Kui kohtumenetluse pool väidab näiteks seda, et videoistung rikub kaitseõigust, peaks ta konkreetselt ära näitama, milles see rikkumine seisneb. Võimalik, et kõnesolev rikkumine on konkreetsel juhul mingite abinõudega kasvõi osaliselt kompenseeritav. Siinkohal väärib ka meelespidamist, et ka kohtuistungil video vahendusel osalemiseks on mitu võimalust. Näiteks kui süüdistatav ei viibi vahi all, saab ta istungil osaleda koos kaitsjaga advokaadibüroost või mõnest muust

omaette ruumist, kus tal on võimalik kaitsjaga ja kaitsjal temaga privaatset konsulteerida. Kui kaitsja ja süüdistatav on erinevates paikades, ent kumbki pole kohtusaalis, saavad nad omavahel suhelda mõne sellise kanali kaudu, mida teised ei näe (kasvõi nt telefoni teel). Ilmselt on kaasuseid, kus sellised lahendused ei toimi, kuid osa juhtumeid annaks nii ära ausalt ja õiglaselt ära menetleda. Igal juhul ei saa põhjendatuks pidada seda, et eranditult igal juhul peavad kõik kaitsjad ja prokurörid üldmenetluse istungil maakohtus vahetult kohal viibima. Kui tekib hirm, et Covid-19-varjus kaovad vahetud kohtuistungid tulevikus üldse ära, on võimalik piirata kohustuslikku video teel osalemist juhtudega, mil see on tarvilik epidemioloogilistel kaalutlustel. Samuti saab seaduses sätestada täiendavaid kriteeriume, mis puudutavad poolte osalemist istungil virtuaalselt.

Seadusest võiks tuleneda selge alus ka selleks, et vähemalt rahvakohtunik tohiks üldmenetluse istungil osaleda video vahendusel. Praktikas on rahvakohtuniku kohustusliku eneseisolatsiooni tõttu kohtuistungeid edasi lükatud.

V. Kõve: KHN-i seisukohavõtt on pakutud pöördumisena Vabariigi Valitsuse poole, kuna soovitud meetmed nagu kiire eelisvaktsineerimine jääb väljapoole justiitsministeeriumi vastutusala, lisaraha leidmine kardetavasti samuti. Kaalusin pakkuda pöördumist justiitsministeeriumi ja sotsiaalministeeriumi poole, kuid siis on õigem pöörduda Vabariigi Valitsuse poole, kes saab tervikuna otsustada. Pöördumise mõte on ka selles, et näidata selgelt ja avalikult, et kohtud töötavad, aga riskid on tõsised ja kui midagi täiendavalt ette ei võeta ja haiguse tõttu mõni suur protsess siiski peaks seiskuma ja ka pahameelt tekitama, saab vähemasti öelda, et kohtusüsteem omalt poolt on võimaliku teinud ja kui täitevvõim ei ole appi tulnud, ei saa ka pärast ette heita kohtutele, kui mõni asi ületab näiteks mõistliku menetlusaja. Eesmärk muidugi peaks olema, et seda ei juhtuks.

KHN ei saa ise ju midagi siin otsustada. Saabki ainult palve esitada ja deklaratsiooni teha. Ma ei arva, et praegu oleks mingit erikorda vaja teha kohtute toimimiseks. Eriolukorda ei ole. KHN kohustuslikke juhiseid kehtestada ei saaks nagunii. Kohtud saavad üldiselt ka hakkama paindliku menetluse korraldusega. Erinevaid probleeme on aga nii palju, et nende n-ö kodifitseerimine ei tundu ka mõistlik. Ja keegi peaks siis selle ette võtma. Eelmine kord vedas juhiste tegemist justiitsministeerium koos kohtuesimeestega. Praegu on signaliseeritud, et ei peeta vajalikuks uute juhiste tegemist. Igatahes ei saaks seda teha käigupealt praegu, kuid pöördumise saaks kohe teha.

Kohturuumide ülevaatamiseks ja Terviseameti kaasamiseks pole pöördumist vast vaja, seda saab vajadusel teha. Vähemalt Harju Maakohtus kinnitati, et CO₂ taset ruumis jälgitakse ja vajadusel tehakse istungil vaheaeg, ventilatsioon olla n-ö põhja keeratud. Barjäärid osades saalides on, aga saalid on liiga väikesed suurte osaleja arvuga istungiteks. Barjääride efektiivsuses oldi kahtlevad.

KrMS-i muudatusi, olgu hirmu leevendamiseks, et kaitseõigus saaks kahjustatud või rahvakohtunikud ka videosse tuua, saab spetsialistide vedamisel teha nagunii. Mulle tundub, et pöördumine võiks olla piisavalt arusaadavalt üldine ega ise detailidega ei saaks üle koormatud, et me ise nende üle vaidlema ei hakkaks esmalt väga. Kui siiski oleks soov meie pöördumist vastavalt täiendada, võime ka seda kaaluda.

Mis on justiitsministeeriumi seisukoht? Me ei pea seda pöördumist tegema, kui saaks muredele teisiti leevendust. Kui aga tehakse ettepanekuid pöördumise muutmiseks, siis võimalikult konkreetset ka sõnastuslikult. Siis meil kõigil lihtsam järgida. Ja isegi kui midagi muud ette võtta, siis üldise seisukoha võiks KHN siiski anda õigusemõistmise jätkumise kohta, ma arvan.

J. Tehver: Olen vaktsineerimise eelisjärjekorda „trügimisele“ pigem vastu. Praktilises mõttes puudub hetkel igasugune arusaam sellest, mida see „eelisjärjekorda“ panek tähendaks ja ma ei tunne end ka üsna sagedase kohtuskäijana „eesliinil“ olevana. Meetmete loetelu punkti 2 sätestatud ülesandepüstitusega ma ei nõustu. Esimese astme kohtus asja sisuline arutamine peaks üldjuhul toimuma vahetult kohtusaalis ning kohtuistungil osalemine n-ö virtuaalselt peaks oma olemuselt olema võimalus, mille kasutamise või mittekasutamise üle otsustab menetlusosaline. Selles staadiumis kohtuistungil kohustuslik – menetlusosaliste vastuväidet mittearvestav – virtuaalruumi suunamine (ehk siis kohtusaali tuleku välistamine) on minu arvates ülimalt problemaatiline ja õigusemõistmise huvidega vastuolus. Nendel põhjustel ma pöördumise praeguse projekti kinnitamist ei toeta.

T. Ereb: Tartu kohtud rakendavad viiruse leviku tõkestamiseks kohtuistungite korraldamisel järgnevaid meetmeid:

1. Kohtusaal valitakse istungil osalejate arvu alusel. Suure osalejate arvuga istungi puhul seavad kohtu haldustöötajad istungile eelneval õhtul kohtusaali valmis: toovad juurde laudu ja toole poolte istumisalasse, et inimesi hajutada, paigaldavad täiendavad mikrofonid ja läbipaistvad eraldusseinad poolte laudadele, hajutavad pealtvaatajate pingid. Vajadusel oleme menetlusosaliste istumisala laiendanud praktiliselt üle terve saali. Sellisel juhul oleme ajakirjanikke ning pealtvaatajaid lubanud kohtusaali nii palju, kui hajutatuse nõude täitmiseks võimalik on. Suure avaliku huviga istungite puhul oleme ajakirjanikud paigutanud eraldi ruumi, kuhu oleme korraldanud kohtusaalist ülekande.
2. Kohtusaalide ventilatsioon töötab praegu ööpäevaringselt maksimumvõimsusel. Kohtusaalide ventilatsioon on neis kohtumajades, kus see on võimalik, seal hulgas Tartu kohtumajas, ümber seadistatud selliselt, et seest võetud nn kasutatud õhk puhutakse otse välja ja sisse võetakse õhk otse väljast. Ehk kohtusaalide ventilatsioonisüsteem on muudetud autonoomseks maja üldisest süsteemist. Paljude osalejatega ning pikemalt kestvate istungite puhul on kohtunikel soovitatud teha vaheaegu.
3. Kohtusaalis on maski kandmine kohustuslik.
4. Kohtusaalis on sissepääsude juures ja tunnistajate puldil käte desinfitseerimisvahendid. Meil on kokkulepe, et istungisekretär puhastab puldi ja jms puutepinnad iga tunnistaja järel.

Kohtusaalis ei ole minu meelest mõistlik ega vajalik kasutada ruumis viibivate inimeste piirarvu määramiseks Terviseameti poolt kauplustes jms sellistes asutustes kasutatavat valemit: ruumi pindala ruutmeetrites jagatakse neljaga, et tagada kahemeetrise vahemaa hoidmine ning seejärel jagatakse kahega, et tagada 50% täituvuse nõude täitmine. Ehk näiteks 100 m² suuruses kohtusaalis võiks sellisel juhul olla 12,5 inimest. Seetõttu oleme kahel korral konsulteerinud Terviseametiga ning nende seisukoht oli see, et kui ei ole võimalik hoida kahemeetrist vahemaad, siis võivad inimesed istuda üksteisele lähemal tingimusel, et nende vahele on paigaldatud eraldussein ning nad kannavad maski. Seda enam, et mitmed menetlusosalised puutuvad nagoonii igapäevaselt kokku. 2020. aasta juunis pöördusid Terviseameti poole ühe üldmenetluses lahendatava kriminaalasja kaitsjad, kes soovisid hinnangut kohtuistungi korraldamise ohutusele viiruse leviku vaates. Ka neile kinnitas Terviseamet, et kirjeldatud meetmed on adekvaatsed viiruse leviku piiramiseks ning istungi korraldamine lubatud.

Oleme ühe üldmenetluse asja istungi viinud kohtumajast välja suurde konverentsisaali, sest eelduslik istungil osalejate arv oli üle 50 inimese. Kohtuistung jäi kaitsjate tõttu ära, mis selgus istungipäeva hommikul. Kuna konverentsisaali rentimine ja sisustamine kohtuistungi pidamiseks sobivalt vajab pikemaajalisi ettevalmistusi ja need olid kõik juba tehtud, siis tuli kohtul maksta ärajäänud istungi eest märkimisväärne summa.

K. Siigur: Põhimõtteliselt toetan ideed, valitsusele selline pöördumine esitada, tuletamaks valitsusele õigusemõistmise funktsiooni olemasolu meelde ja osutamaks katku levikust tingitud ohtudele selle funktsiooni toimimises.

a) Teen ettepaneku veidi rohkem lahti kirjutada, milles need ohud/probleemid seisnevad (nt. see, et olemasolevas olukorras ei ole võimalik pidada suurema osavõtjate arvuga kohtuistungeid nii, et tervise kaitse oleks mõistlikul määral tagatud, ent kohtuasjade arutamise tundmatusse tulevikukaugusesse lükkamine on kohtuasjale võimalikult kiire ja õige lahenduse saamise eesmärgiga vastuolus; kriminaalasja ähvardab mõistliku menetlusaja ületamine jne). Üldine viitamine „probleemidele“ jääb lahjaks, kuna ei anna kirja adressaadile piisavalt selgelt teada, mis juhtub, kui allpool soovitud abi ei saa. Mina näen sellise pöördumise ühe eesmärgina just seda, et valitsus saab teha kaalutletud otsuse, kas leida võimalus kohtusüsteemi selliseks toetamiseks või mitte. Teisisõnu, pöördumine peaks paremini toetama meie huve edaspidi ka juhul kui me kirjas palutut ei saa.

b) Teen ettepaneku ära jätta vaksineerimise eelisjärjekorda puudutav punkt või kui seda peetakse üldiselt siiski vajalikuks, siis kindlasti mitte asetada seda esimesele kohale. Ühelt poolt nõustun Juhaniga, et kohtunike/ametnike sellisest vaksineerimisest on vähe tolku, teiseks nõustun Jaanuse seisukohaga, et kohtunikke/kohtuametnikke/kohtuskäijaid ei peaks praeguses üldises olukorras käsitlema kuidagi teistest olulisematena. Minu mure on see, et kui seda eelisjärjekorras vaksineerimise teemat selles kirjas niimoodi (kas üldse või vähemalt esimese punktina) käsitleda, siis ei näe ei selle kirja adressaat, veelgi vähem kes iganes muu, kelle kätte see kiri satub, selles kirjas mitte midagi muud kui ainult soovi saada ette mingisuguses järjekorras, mille osas ei ole teada, kust kuhu ja mis tempos see järjekord kulgeb või millises see eelisjärjekorras seisneb.

I. Parrest: Sooviks enne lõpliku seisukoha kujundamist saada justiitsministeeriumilt infot, et kas ja milliseid samme on ministril/ministeeriumil plaanis astuda. Esmalt märgin, et selle teema tõstatamine

KHN-is on igati asjakohane. Arvan, et käesoleva elektroonilise istungi kokkukutsumise kirjas esitatud selgitusi arvestades tuleks pöördumine Vabariigi Valitsuse poole teha. Hetkel ei näe ma pöördumisele häid alternatiive. Minule on jäänud mulje, et kohtud on seni teinud ja teevad ise võimalikult palju viiruse leviku tõkestamiseks, konsulteerides ka Terviseametiga. Tiina Ereb andis Tartu kohtutes rakendatud abinõudest päris põhjaliku ülevaate. Ma ei oska prognoosida, kui suur saaks olema kavandatud pöördumise sisuline efekt, aga kui jätkuva pandeemia tingimustes eksisteerib oht õigusemõistmise korra kohasele toimimisele, siis tuleks sellest, meie kohtuhalduse mudelit arvestades, täitevvõimu informeerida. Seejärel on juba täitevvõimu otsustada, kas ja kuidas reageerida. Ka pöördumise kavandi sisu on põhipunktides õige ja asjakohane. Ma nõustun samas Kristjaniga, et pöördumises tuleks detailsemalt lahti kirjutada, milles ohud ja probleemid seisnevad. Otsustajate jaoks tuleks teha rohkem „puust ja punaseks“ see, millised võivad olla need tagajärjed, kui pandeemiast tingitud terviseriskid õigusemõistmisel peaksid realiseeruma.

Vaktsineerimise eelisjärjekorda puudutava punkti jätaksin mina pöördumisse kindlasti sisse. Pigem võiks seda isegi laiendada kõikidele esimese astme kohtunikele ja ka osadele kohtuteenistujatele (istungisekretärid, kordnikud ja tõlgid). Märgin, et kohtunike ühing on juba 14.12.2020 saatnud Sotsiaalministeeriumile pöördumise, milles palus kaaluda esimese astme kohtunike ja kohtutöötajate (istungisekretärid, kohtukordnikud, kantseleitöötajad) COVID-19 vaktsineerimist eelisjärjekorras. Sotsiaalministeerium vastas ühingule küll umbmääraselt, kuid mitte otseselt eitavalt. Vaktsineerimise aspektist ei ole minu arvates küsimus ainult konkreetse kriminaalasja menetluse jätkumisest, vaid n-ö esmatasandi õigusemõistmise toimimisest laiemalt. Vaktsineerimine aitaks vähemalt perspektiivist vähendada oluliselt viiruse levikut kohtute sees. Selliselt oleks vähem nakatunuid, vähem lähikondseid ning haigusest tingitud mõju kohtute tööle väiksem. Tuleb ka arvestada, et osad kohtunikud kuuluvad oma ea tõttu riskirühma lähedasse vanuserühma. Arvan, et vaktsineerimise osas ei peaks olema KHN-il ka mingit hirmu või häbi oma seisukohad välja öelda. Samas ma nõustun, et praegu ei ole hea mõte seda teemat pöördumises esimese punktina mainida. See võiks adressaadis, üldsuses või kelles iganes väärilmõistmisi põhjustada ja pöördumise tegeliku eesmärgi varjutada.

KrMS-i muutmise osas nõustun Juhani seisukohtadega. Ei oska enda poolt midagi olulist lisada.

V. Kõve: Ma naiivselt arvasin, et see pöördumine on nii elementaarne, et ei tekita suuremaid lahkarvamusi ja saame selle kiiresti n-ö purki. Seni arvamuse avaldanute meelest see siiski nii ei ole. Et kuidagi homme teemaga finišeerida, palun esmalt neid, kes ei ole midagi veel arvanud, teha seda tänase päeva jooksul. Siis saaks vajadusel homseks formuleerida pöördumise projekti veel ringi ja lasta selgelt uuesti hääletada pärastlõunal. Selleks tuleks täna öelda selgelt, kas toetate üldse mingit pöördumist. Kui jah, siis kellele ja milliste punktide osas. Vaktsineerimise punkti saab ringi tõsta muidugi. Pöördumine Vabariigi Valitsuse poole oli seotud eelkõige just vaktsineerimiskavaga. Kui seda ei toetata, siis võib piirduda ka pöördumisega justiitsministeeriumi poole. Kindlasti palun, et ka justiitsministeeriumi poolt keegi täna midagi ütleks. Samas, kui see teema kedagi ei liiguta ülearu, on see ju ka omamoodi hea märk, et ju siis ei tajuta, et mingi reaalne probleem piisavalt tõsine oleks nagu mulle tundus, et Harju Maakohus vähemasti on.

J. Tehver: Minu põhimõtteliselt toetan pöördumist valitsuse poole. Pöördumises loetletud meetmetest toetan reservatsioonideta punkte 3 ja 4. Punkti 2 osas pakun välja alternatiivse sõnastuse: „kirjutada menetluseadustikes selgemaks regulatsioon virtuaal- ja hübriidistungite kohaldamiseks, samuti minna kiiresti edasi kriminaalmenetlust lihtsustava ja tõhustava kriminaalmenetluse revisjoni seaduseelnõuga“. Punkti 1 osas on minu esimene eelistus see pöördumisest välja jätta. Kui enamus peab seda siiski oluliseks, siis ma täiendaks selles punktis toodud subjektide loetelu ka viitega menetlusosalistele (eelkõige prokurörid ja advokaadid).

I. Pilving: Toetan pöördumist, nõus Jaanuse parandustega punktis 2. Punkti 1 tõstaksin tahapoole ja lisaksin advokaadid-prokurörid või „vajadusel ka menetlusosalised ja nende esindajad“ vms.

I. Kangur-Gontšarov: Absoluutselt nõus, et õigusemõistmine peab jätkuma, kuid minu arvates ei ole vajadust õigusemõistmise jätkumise tagamise rõhutamiseks ilmtingimata pöörduda Vabariigi Valitsuse poole. Kui mingil põhjusel on kohtusaal praeguses olukorras istungi läbiviimiseks osalejate jaoks jäämas väikeseks, siis ma ei ole kindel, et me oleme teinud endast kõikvõimaliku, et olemasolevaid võimalusi ära kasutada, et selliseid olukordi ei tekiks (nt ruumi üürimine väljaspool kohtusaali). Kas meil on hetkel jäänud väljaspool kohtumaja üürimata mõni ruum raha puudumise pärast, ja kas kohtute reservist ei oleks võimalik selleks raha leida ja seetõttu peaksime pöörduma? Ruumide ümberehitamine ei saaks kindlasti kiiresti toimuma, mistõttu selleks raha küsimine ei tundu mõistlik. Minule teadaolevalt ei ole

Terviseamet teinud etteheiteid, et kohtutes ei oleks tagatud ennetusmeetmeid koroonaviiruse leviku takistamiseks. Tean, et kooskõlastatult Terviseametiga ei ole inimeste hajutamine kahe meetri kaupa ilmingimata vajalik, kui kasutakse teisi kaitsevahendeid (maskid, visiir, pleksiklaas, ventilatsioon jne). Kõik meetmed, mida täna rakendatakse, on kooskõlastatud Terviseametiga. Mina ei arva, et KHN peaks vaksineerimise eelisjärjekorra sättime seitsme advokaadi pöördumisest tulenevalt, jättes kaalumata või välja muud kohtuasjad, kus kohtunikud ja kohtuametnikud puutuvad samuti kokku koroonaviiruse ohuga. Põhimõtteliselt nõus kriminaalmenetluse seadustiku regulatsiooni selgemaks kirjutamisega, kuid kas see lahendaks kõik probleemid ja sobiks kõigile menetlusosalistele, selles pole veendunud. Digivõimekuse koha pealt, kas meil on seadmetest puudus, ei ole raha või millist probleemi sellega palume aidata, ei ole selge. Kui ongi mõned seadmed puudu, siis kas meile eraldatud vahenditest ei piisa nende soetamiseks, kas ei ole võimalik lihtsalt raha juurde küsida, ilma meie pöördumiseta?

T. Pappel: Mina ei näe pöördumisel Vabariigi Valitsusele sellisel kujul suurt mõtet. Tegemist tundub olevat ühe konkreetse kohtuasja probleemiga, mida üldistame ja laiendame. Konkreetset ja kiiret tulemust selline pöördumine kohtuasjade vaates ei anna, sest valitsus suunab pöördumise suure tõenäosusega edasi justiits- ja sotsiaalministeeriumile. Seega leian, et kui üldse pöörduda, siis otse justiitsministeeriumi ja vaksineerimise osas sotsiaalministeeriumi poole. Samas ma ei näe põhjust, miks me ei saaks justiitsministeeriumiga, kelle esindajad on ju samuti KHN-is, sel teemal otse rääkida. Kokkuvõtlikult leian, et kõiki tegevusi seoses pöördumises olevate punktidega saaks korraldada justiitsministeerium. Kui ministeeriumil jäävad käed lühikeseks, saab justiitsminister viia teema valitsusse. Lisaks siia juurde, et aasta alguses küsis justiitsministeerium kõigilt kohtutelt sotsiaalministeeriumi tarbeks informatsiooni eelisjärjekorras vaksineeritavate ametigruppide kohta. Tartu kohtutest läks välja kiri, mille kohaselt võiks eelisjärjekord hõlmata kohtunikke, sekretäre, tõlke, kordnikke ja avatud tsoonis töötavaid referente ning infotöötajaid. Tartu kohtutest läksid andmed justiitsministeeriumi, kes pidi need edastama sotsiaalministeeriumile. Kui KHN teeb uue pöördumise, mille järgi tuleks eelisjärjekorras vaksineerida nimelt kriminaalasjades üldmenetlustes osalevaid isikuid, tuleb võtta seisukoht ka selles, millises ulatuses kehtib justiitsministeeriumi poolt sotsiaalministeeriumile varem eelisjärjekorras vaksineeritute kohta edastatud informatsioon või on tegemist eelisjärjekorras vaksineeritavate isikute omakordse eelisjärjekorraga. Tartu Ringkonnakohtu vaates lisan juurde, et meie kriminaalkolleegium kinnitab, et nad pole siiani saanud ühtegi advokaatide, prokuröride või muude menetlusosaliste pöördumist, kirja, etteheidet vms seoses istungite korraldamisega kohtusaalis. Ei ole ette näha selliseid üldmenetlusi kriminaalasjades, mille puhul tuleks sel aastal rentida saali väljaspool kohtumaja ning samuti ei taotle nad enda eelisvaksineerimist. Lõpuks on mul ettepanek, et KHN võiks esmalt hääletada, kas sarnane pöördumine Vabariigi Valitsusele oleks praegu üldse mõistlik. Kui enamus leiab, et see on mõistlik, võiks hääletada kõiki pöördumise punkte eraldi.

E. Ülviste: Toetan pöördumist. Vaksineerimise eelisjärjekorda puudutavas punktis toetan Indrekut, et seda võiks laiendada kõikidele esimese astme kohtunikele ja kohtuteenistujatele, kes menetlusosaliste või kodanikega vahetult kokku puutuvad, et tagada esmatasandi õigusemõistmine laiemalt. Näiteks võib koroonajuhtum väikeses kohtumajas tuua kaasa olukorra, kus lisaks haigestunutele peavad ka teised kohtunikud ja kohtuteenistujad jääma eneseisolatsiooni, mis kahtlemata mõjutab ajutiselt õigusemõistmist kohtumaja tööpiirkonnas.

L. Loide: Saan kinnitada, et probleem on piisavalt tõsine, et sellele reageerida. Ja seda mitte ainult Harju Maakohtus, vaid ka mujal. Kahjuks üritatakse tänast olukorda ära kasutada selleks, et probleemseid istungeid edasi lükata. Tiina Ereb tõi oma selgitustes välja meetmed, mida Tartu kohtutes rakendame ja valdavalt on menetlusosalised neid aktsepteerinud. Sellele vaatamata küsitakse aeg-ajalt, kas me seame teadlikult inimeste tervist ohtu. Oleme siis ka sellele vastanud, et järgime Terviseameti poolt antud juhiseid. Ja kuigi lõpuks peab igal konkreetset juhul otsustama kohus/kohtunik ise, oleks vaja ühiseid seisukohti, millest tuge saada. Menetlused on kujunemas aina keerukamaks ja kui enne istungile jõudmist peab lisaks erinevatele menetluslikele taotlustele kohtunik pikalt tõestama, et tal ei ole plaanis kellelegi tervisekahjustust tekitada, jääb ressursid asja sisuliseks lahendamiseks aina napimaks. Ma olen arvamusel, et paljuski on istungite korraldamine viiruse tingimustes kommunikatsiooni küsimus. Kui kohtunikel on teadmine, et me rakendame kõiki meetmeid, mis meie võimuses on ning need meetmed on tunnustatud adekvaatseteks, siis saavad kohtunikud julgelt sama kinnitada ka menetlusosalistele. Pluss teadmine kohtunikele, et istungi viirusevastased meetmed pole ainult nende probleem, vaid pigem haldusosakonna vastutus. Tartu Maakohtus on kõigis kohtumajades üldjuhul olemas võimalus tagada kahemeetrine vahe istungil viibijate vahel ja lisaks on olemas ka teisaldatavad pleksiklaasist seinad. Kuid probleemseks jäävad endiselt istungid, kus menetlusosalisi

palju. Selleks oleme ühel korral rentinud konverentsisaali väljaspool kohut, kuid sellega kaasnevad väga suured kulud, mis tuleb kanda kohtu eelarvest. Ehk olekski siit konkreetne ettepanek, millega võiks valitsuse poole pöörduda. Olukorras, kus Covid-19 tuleneva nakatumisohu vältimiseks on vaja menetlusosaliste suure arvu tõttu rentida istungisaale väljaspool kohut, võiks tekkinud kulud kanda otse riigieelarvest. Ehk, et need kulud kajastuksid küll kohtute eelarves, kuid on arvestuslikud ja hüvitatakse sarnaselt sellele nagu praegu posti- ja muid kohtukulusid. Lisaks peaks mõtlema ka sellele, kuidas lahendada olukord, kui kohus planeerib olukorrast tulenevalt istungi tehniliste vahendite abil, kui menetlusosaline, nt süüdistatav ütleb, et tal seda võimalust pole. Kui tegemist on vabaduses viibiva isikuga, on kohtul väga keeruline kohustada vastavaid seadmeid omama. Kui jõutakse seadusemuudatusteni, võiks mõelda ka sellise olukorra peale. Mis puudutab vaktsineerimist, siis ka Tartu Maakohus on edastanud ministeeriumile ametigruppide loetelu, kes vajaksid eelisjärjekorras vaktsineerimist ja enne, kui otsustada, kas seda eraldi rõhutada, peaks uurima kaugel sellega plaaniga ollakse.

V. Saarmets: Ma ei toeta esitatud kujul pöördumist Vabariigi Valitsuse poole. Pöördumine Vabariigi Valitsuse poole võiks olla asjakohane juhul, kui on selge, et advokaatide tõstatatud probleem tegelikkuses eksisteerib (ja millises ulatuses) ning kohtud (koos justiitsministeeriumiga) ei ole võimelised seda ise lahendama. Eelkõige, et oleks vaja lisaraha, mida pole kohtute eelarvest võimalik kusagilt leida ja siis tasub mõistagi raha küsida sealt, kus seda üldse veel olla võiks ehk Vabariigi Valitsuselt. Praegu on meil asjast ainult väga umbmäärane ülevaade. Lisaks arvan, et rõhuasetus peaks olema senisest selgemalt suunatud sinna, kus probleem on kõige teravam ehk paljude osalistega üldmenetluse kriminaalasjade n-ö päevade kaupa istumisele ja võimaliku pöördumise sisu olema märksa konkreetsem. Eelkõige tuleks ära näidata vähemalt suurusjärk, millisest hulgast asjadest käib jutt ja millises summas lisaraha me taotleme (ja milleks täpsemalt – kui paljusid istungeid võiks olla tarvis pidada väljaspool kohtumaja, kui palju saale peaks ümber ehitama, kui palju uusi seadmeid on tarvis jne) ning mis oleksid võimalikud tagajärjed, kui raha ei saa. Nõustun Kristjaniga, et praegune pöördumine on sedavõrd üldine, et valitsusel ei oleks selle alusel võimalik mingit sisulist otsust teha. Peamine eesmärk ei peaks olema võimalikult kiiresti mingi pöördumine ära saata, vaid kui üldse pöörduda, siis võiks see olla ka mõjus. KrMS muudatuste osas nõustun Jaanuse parandusettepanekutega. Pöördumise see punkt on niikuinii üksnes tähelepanu juhtimine, et teemaga tuleks tegeleda ning siin pole tarvis hakata üksikasjadesse laskuma. Sunduslikud virtuaalistungid saaksid olla ikkagi vaid erandiks. Samas see punkt iseseisvalt Vabariigi Valitsuse poole pöördumist siiski ilmselt ei vajaks, kuna vaevalt justiitsministeerium lihtsalt keeldub teemaga tegelemast.

Vaktsineerimise eelisjärjekorra teema tõstatamine on minu jaoks küsitava väärtusega. Kahtlemata on iseenesest head kõik abinõud, mis aitaksid õigusemõistmisel tõrgeteta ja kõigile ohutult toimida ning vaktsineerimine seda kindlasti soodustaks. Samas ma ei kujuta ette, millal isegi see eelisjärjekord võiks reaalselt kätte jõuda (pigem näib, et ilmselt alles suvepoole, mil viirus eeldatavasti niigi mõnevõrra taandub), mistõttu ei aita see arvatavasti lahendada tänast probleemi ja keskenduda võiks kiirematele lahendustele (s.o eelkõige vajaduse korral istungite pidamine konverentsisaalides). Omaette teema oleks, kuidas piiritleda seda konkreetset gruppi, keda meie arvates tuleks eelisjärjekorras vaktsineerida. Kui pöördumine tuleb ja see punkt sisse jääb, siis peaks ka selles osas olema konkreetsem ehk võiks määratleda vähemalt suurusjärgu, millisest hulgast inimestest me räägime.

Täiendavalt märgin, et jagan seisukohta, et KHN võiks ajakohastada soovitusi õigusemõistmise toimimiseks (eelkõige kohtuistungite korraldamiseks) pandeemia tingimustes. Kuigi tegemist oleks üksnes soovitustega, siis annaks see vähemasti kohtunikule tuge ja menetlusosalistele aimu, millistest põhimõtetest võiks kohus oma tegevuses lähtuda ning see vähendaks ehk ka võimalikke üllatusi ja vaidlusi ning ühtlustaks praktikat. Seda võiks teha Vabariigi Valitsuse poole pöördumisest olenemata. Kohtuesimeestel ja kohtudirektoritel on olemas ülevaade praktikas juba rakendatavatest meetmetest, mille põhjal saakski soovitused kokku panna.

E. Udam: Kõikides kohtutes on võetud võimaluste piires kasutusele erinevad riske maandavad meetmed. Kuivõrd kõige rohkem kõnetab Harju Maakohtu saalide küsimus, siis annan lühiülevaate ka Lubja tn kohtumaja meetmetest. Viiruse levikut takistavad meetmed kohtuistungiteks on:

- a. Video teel osalemise võimaldamine (sh kohtumajas teise ruumi kasutamise võimalus)
- b. Maski kandmise kohustus
 - i. Maskid jagab kohus nii sissepääsul kui vahetuseks kohtusaalis
 - ii. Riskigrupi kuuluvatele jagatakse vajaduse FFP2 maske

- c. Sissepääsul kontrollitakse pisteliselt temperatuuri
- d. Võimalik hajutamine (suuremad saalid) (saale on jooksvalt ümber muudetud vastavalt olukorrale)
- e. Desinfitseerimise vahendid, sissepääsude juures, kõikides kohtusaalides ja sanitaarruumides
- f. Osaliselt pleksiklaasid
- g. Ventilatsiooni režiimi on maksimeeritud (töötajad enim ja hiljem +2 tundi)
- h. Ventilatsiooni CO₂ põhine juhtimine – käivituse alampiir toodud 400ppm (tavaoludes 600ppm) näidu jälgimise võimalus. (Oleme aasta algusest võtnud välja kohtusaalide CO₂ näitude logid ja need kinnitavad, et ventilatsioon kohtusaalides on väga hea (jäädes pidevalt allapoole 600ppm))
- i. Kohtusaalide igapäevane põhjalikum puhastus (sh. desinfitseerivate ainetega)

Terviseameti esindajatega konsulteerides on aktsepteeritud, et maskide kasutamisel ja/või pleksiklaasist vaheseinad vähendavad distantsist tulenevaid riske ja seetõttu võib olla ka väiksem omavaheline distants. Kõikide kohtusaalide osas on menetlusgruppidele jagatud informatsioon lubatud maksimaalse inimeste arvu kohta. Kitsaskohtadena on ilmnunud videokonverentsi seadmete ebapiisavus või menetluses osalevate isikute ühenduse kvaliteet. Oleme valmis üürima vajalikke pindasid ka väljapool kohtumaja, aga need on seotud kuludega, mille osas ei pruugi eelarves olla piisavaid vahendeid.

Ü. Madise: Ei toeta pöördumist Vabariigi Valitsuse poole kavandis pakutud kujul. Nõustun Tiina Pappeli ja Virgo Saarmetsa argumentidega. Lisan, et kohtunike vaksineerimiskavva lülitamise on ka praegune justiitsminister Vabariigi Valitsuse ette viinud. Kui KHN-i seisukohavõttu vajalikuks peetakse, siis võiks rõhutada sõnumit, et kohtumõistmine peab kindlasti jätkuma. Võimalusel tuleks eelistada istungite läbiviimist elektrooniliselt, kui see aga võimalik ei ole, siis tehakse kohtutes kõik, et tagada sinna kutsutud inimeste turvalisus. Suurte kohtuasjade jaoks tuleks vajadusel rentida ruume kohtumajast väljaspool, selle rahaline pool tuleks esmalt läbi rääkida justiitsministeeriumiga, kes saab vajadusel otsustada Vabariigi Valitsuse poole pöördumise lisaraha leidmiseks. Pikemas vaates oleks ehk mõistlik mõelda Harju Maakohtus mõnede kohtusaalide kokkuehitamisele, et vajadusel oleks võimalik tulevikus ka suuremat ruumi kasutada.

KrMS muutmist kiirendatud korras on keeruline toetada, sest selline muudatus vajab põhjalikku analüüsi (kaitseõiguse tagamine, tõendite uurimine, tehniliste vahendite olemasolu ja tõrgeteta toimimine kõigil menetlusosalistel jne), et tagada igal üksikujuhtumil õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

T. Talviste: Pärnu Maakohtu piires on istungite pidamine kohase distantsi hoidmise, täituvuse reeglite järgimise ja maskide kandmisega tagatud. Avalikes ruumides väljaspool kohtusaali kontrollivad kohtukordnikud maski kandmist. Vaksineerimiseks töötajate gruppide nimekirjad on sotsiaalministeeriumile edastatud. Suuremahulistes või ajakirjanduse elavat huvi eeldavates asjades kaalume tehnilisi võimalusi istungeid nt selle toimumise kohtumajas teistesse ruumidesse üle kanda. Selles osas on ka RIK oma abikäe ulatanud. Lisan veel, et kuigi praegusel juhul on teema ajendiks koroonaviirus, jääb saalide tehniline varustus (video teel istungite pidamise võimekus) murelapseks ka tulevikku vaadates. Puudub igasugune alus arvata, et selliseid istungeid digitoimiku plaanide kontekstis ka pandeemia möödumisel vähemaks jääb.

V. Peep: Tunnistan skepsist valitsusele esitatava pöördumise vajalikkuse osas. Pakutud sõnastuses saaks põhiliselt tähelepanu kohtunike paigutus vaksineerimisjärjekorras. Samas on probleemid lahendatavad ka ilma pöördumiseta. Samuti olen nõus, et pöördumise sõnastus on liiga üldine. Toetan õiguskantsleri ettepanekut rõhutada KHN-i avaliku seisukohana, et õigusemõistmine ei katke (saaliistungitega üldmenetlused ei lükku määramatusse tulevikus), võimalusel tehakse kaugistungeid ning kui ei ole võimalik, siis rakendatakse kohtus kohaseid abinõusid nakatumisohu minimeerimiseks. Tunnistan skepsist detsembris juba arutatud vajaduse üle uuendada eriolukorra ajaks antud KHN-i soovitusi. Kevadise hirmu, ebaselguse ja teadmatuse olukorda meil enam ei ole. Oleme kohtutes rakendanud kohaseid kaitsemeetmeid. Kohtud on olukorraga ning kaug-/hübriidkohtupidamisega harjunud. Kas meil on vaja minna veel detailsemaks ja kehtestada näiteks universaalne inimeste piirarv kohtusaali ruutmeetrite kohta, kui ventilatsiooni tugevus ja pleksiklaasist vaheseinte paigutus on ruumiti erinev?

Lähemalt: 1) vaksineerimisteema – kohtunike ja kohtu külalistega kontaktis olevate ametnike gruppide üksikasjalik põhjendatud loetelu edastas justiitsministeerium sotsiaalministeeriumile ning minister kaitses kohtuid valitsuses. Kohtud on arvatud elutähtsate teenuste osutajate seas kolmandasse sihtrühma (tervishoiu ja hooldekodude järel), aga täpsema järjekorra töötab välja sotsiaalministeeriumi

ja haigekassa ühine töörühm; 2) kriminaalmenetluses kaugosalemise regulatsiooni parandamise aitab kaasa nii töös olev KrMS-i revisjoni eelnõu kui 25.9.2020 kooskõlastusringile saadetud üldmenetluse lihtsustamise VTK. Koostöös kohtute, advokatuuri ja prokuratuuriga saab siin leida menetlussujuvust ja menetlusosaliste õigusi kaitsvaid tasakaalupunkte – eriti kaitsja ja prokuröri kohustusliku kaugosaluse suhtes; 3) kohtudirektorid andsid põhjaliku ülevaate kõigus kaheksas kohtus rakendatud nakkusohu vähendamise meetmetest vastavalt Terviseameti soovitudele. Tahaksin direktoreid ja nende meeskondi suure töö eest tänada. Ma ei tea, kui põhjalik on kohtute sisekommunikatsioon selles küsimuses juba olnud, aga vajadusel saab ju kohtudirektor meetmete koondloetelu kohtunikele anda – siis on kohtunikul ja ta abilistel vajadusel lihtsam menetlusosalisi informeerida ning saab istungiaega sisuliseks asjaarutuseks säästa. Kohtusaalide ümberehitamine on asi, mida RKAS-is tõstatame Harju Maakohtu algatusel (ühendada saale suuremateks, tehes neisse vaheseinu, mis tagavad paindlikuma ruumikasutuse). Suurteks istungiteks väljaspool kohtumaju konverentsisaalide rentimine – peame ses küsimuses kohtujuhtidega nõu, kui palju selliseid suuristungeid on ja kui suuri ruume selleks mis aja jooksul vaja läheb. Otsime lisavahendeid, kuid enne peame kulu suurusjärgu kindlaks tegema; 4) videokonverentsiseadmete juurdeseotamine ning vanade väljavahetamine on olnud kahel eelneval aastal päris märkimisväärne. Mulluse eelarve ülejäägist soetame neid kiirkorras veel juurde. Videokonverentsiseadmed võimaldavad mitte üksnes kaugkohtupidamist, vaid ka kohtumajas toimuva füüsilise istungi hajutamist mitmesse ruumi.

T. Saar: Vabariigi Valitsuse poole pöördumist ei toeta. Kohtute esimeeste ja direktorite, samuti Viljari kinnitused/selgitused, et kohtute toimimiseks viiruse leviku tingimustes on tehtud mõistlikult võimalik, jätab sisuliselt üles ainult suurte kriminaalmenetluste küsimuse. Kui selle probleemi lahenduseks on istungite viimine kohtumajast välja suuremasse saali ja vastavalt on vajalik leida kate sellest tekkivatele kuludele, siis esmalt peaks meil endil olema arusaam, kui suur on lisakulu ning et me ise kulu kandmisega toime ei tule. Kui häda on tõesti suur ja abi vaja, siis toetan esimeses järjekorras anda vastsele ministrile võimalus käised üles käärida. Kui pöördumine siiski esitada, siis toetan sõnastuse muutmist Kristjani ettepandu järgi, s.o eelkõige toetades ja rõhutades kohtumenetluse jätkumist ja avades probleemi täpsemalt. Vaksineerimise teemast võiks siiski üldse loobuda. Õigusloome teemadele pakutuga nõus arvestades juba esitatud muudatusettepanekuid.

A. Asi: Arvestades Viljari viimaseid selgitusi vaksineerimise ja eelarve osas jagan Vabariigi Valitsuse poole pöördumise osas Taneli seisukohta. Kui üldse, siis võiks kaaluda KHN-i jõulisemat sõnumit, et kohtupidamine peab jätkuma ning maakohtutele tuleb vajadusel eraldada lisaraha kohtu töötajate ja menetlusosaliste tervise kaitsmiseks vajalike vahendite hankimiseks.

V. Kõve: Pakun Vabariigi Valitsuse pöördumise asemel KHN-i seisukohavõttu õigusemõistmise jätkumise suhtes. Pikemat soovitude uut varianti me põlve otsas praegu ei nikerda. Justiitsministeerium ega kohtuesimehed pole signaliseerinud ka valmisolekut sellega tegelda nagu oli kevadel. Kui see algatus peaks siiski tulema, saame tegeleda. Või siis KHN nõuaks uute soovitude väljatöötamist justiitsministeeriumilt ja KHN-i ette toomist. Ma ise ei pea seda vajalikuks hetkel. Selgitan veel, et pöördumine Vabariigi Valitsuse poole sai pakutud põhjendusega, et vaksineerimise temaatika ei ole justiitsministeeriumi pädevuses. Lisaraha ja seadusemuudatuse nõudmine tundus samuti pigem Vabariigi Valitsuse algatust eeldavat. Panengi siis ette, et KHN lihtsalt kujundab seisukoha ja annab sõnumi, et õigusemõistmine jätkub kõigis oma vormides ka pandeemiaajal. Seda tervisenõudeid maksimaalselt arvestades ning võimalusel kaugteel asjade lahendamist eelistades. Asjaolu, et justiitsministeerium on taotlenud kohtupersonali lülitamist vaksineerimiskavasse, on tervitatav, kuid seda enam oleks õige, et KHN ka ise väljendaks seisukohta, et vähemasti igapäevaselt füüsiliselt paljude inimestega pikki saaliistungeid päevi ja nädalaid jutti pidavad kriminaalmenetluse üldmenetlusi istuvad kohtunikud ja kohtuametnikud saaksid esmajoones kaitse.

KrMS muudatuste pakett on jäänud toppama. Vajadusel tuleks videoistungite korraldamise lihtsustamist vajavad sätted kiirendatud korras Riigikokku viia. Saalide ümberehitamise ja/või kohtumajaväliste saalide üürimise raha tuleb leida, kui riik soovib istungite jätkumist. Samuti videokonverentsiseadmeid juurde soetada. Harju Maakohtus kinnitati mulle vähemasti, et neid on ikkagi liiga vähe.

Seetõttu ma loodan, et KHN-i liikmete enamus on valmis siiski senise kirjavahetuse pinnalt täpsustatud KHN-i seisukohta (mitte pöördumist) toetama lisatud (või siis mingite väiksemate täpsustustega) kujul. See oleks signaal nii kohtunikele kui väljapoole, et kohtupidamine jätkub. Kuid ka see, et tajume riske ja palume otsida võimalusi nende maandamiseks.

A. Parmas: Üldjoontes prokuratuur toetab kohtunike mure, kuid soovime tähelepanu juhtida paarile olulisele nüansile. Esiteks, suure osalejate arvuga mahukates kriminaalmenetlustes ei pruugi piisav reageerimisvahend olla see, kui eelisjärjekorras vaksineeritakse kohtunikud ja kohtuametnikud. Kui jutt käib vaksineerimisest, siis oleks sel mõtet kui valdav osa saalis viibivaid isikuid on vaksineeritud – seega siis ka menetlusosalised: kaitsjad, esindajad ja prokurörid, aga ka vähemalt süüdistatavad, kes viibivad ju valdava osa menetlusest saalis, mitte üksnes kohtuteenistujad. Siiski, olulisemaks kui eelisvaksineerimist, tuleks sellistes menetlustes pidada pigem piisavalt suurte ruumide kasutamist, mis võimaldaks saalis viibijatel omavahel ruumiliselt distantsi hoida. Samuti on oluline tagada ruumides hea õhuvahetus.

Kahtlemata on oluline seegi, et õiguslikud regulatsioonid oleks selged. Samuti toetab prokuratuur üldjoontes mõtet sellest, et virtuaalsel viisil kohtuasjade arutamist võimaldavaid reegleid selgeks ja üheselt mõistetavaks kirjutada. Küll aga on prokuratuuri hinnangul ülioluline samal ajal tagada ka see, et virtuaalsel asja arutamisel oleks menetlusosaliste tagatud nende menetluslikud õigused. Virtuaalselt asja arutamine seab (iseäranis arvestades puudulikku tehnilist varustust ja võimekust) kohtule suured nõudmised seoses sellega, et menetlusosaliste võimalus istungil toimuvat tajuda, selles ise aktiivselt osaleda, sh tõendeid esitada, ei saaks (ülemäära) kahjustada. Senine kogemus virtuaalistungitega näitab seda, et kvaliteet on nii kohtunike poolt istungite juhtimise kui ka tehnilise poole pealt ebaühtlane ja rahuldabki parimal juhul kriisiaja vajadusi. Nii kohtunike ja kohtuteenistujate ettevalmistust selleks, et virtuaalseid menetlusi läbi viia kui ka kohtusaalide tehnilist varustust tuleb kiires korras parandada.

Prokuratuur juhib tähelepanu ka sellele, et on esinenud juhtumeid, kus õigusemõistmise korra kohasus on kahtluse alla sattunud seoses sellega, et menetlust juhtiv kohtukoosseis ise ei ole suutnud käituda piisavalt otsustavalt ning on liiga kergekäeliselt menetlusi edasi lükanud. Sestap tasub kohtutel tõsiselt ka sellega tegeleda, et valitseks ühine arusaam sellest, millistel juhtudel saab olla põhjendatud menetluse edasilükkamine abstraktsele terviseriskile viidates.

Villu Kõve pakutud uus sõnastus on ses valguses parem, kuid siingi ma pigem jätaks üldse välja toomata vaksineerimise. Oluline pole mitte kohtusaalides viibijate võimalikult kiire vaksineerimine (ehk siis ikkagi mingis eelisjärjekorras vaksineerimine), vaid see, et vaksineerimine ühiskonnas toimuks üldse võimalikult kiiresti.

V. Lapimaa: Lisatud dokument on vajalik nii selleks, et jätkuva pandeemia tingimustes ühelt poolt anda kohtunikele kindlust istungite korraldamisel, teisalt kommunikeerida menetlusosalistele kohtusüsteemi soovi ja valmisolekut arvestada nende tervise ja õiguste kaitse vajadusega.

Palun kaaluda soovitusesse lause lisamist ka selle kohta, et istungi üksikasjade otsustamisel jääb lõplik sõna asja lahendavale kohtukoosseisule, kes tunneb kohtuasja, asjaosaliste huve ja konkreetse istungiga seotud riske kõige paremini.

I. Pilving: Olen nõus Villu uue teksti ja Villemi parandusettepanekutega. Kaitsepookimise mainimist pean oluliseks, et ükski otsustaja ei saaks oma valikute põhjendamisel hiljem puggeda KHN-i vaikimise taha. Oluline on teadvustada, et õigusemõistmine peab jätkuma sõltumata kohtutegelaste immuunsusest, mõistagi kõiki ratsionaalseid ettevaatusabinõusid rakendades. Täitev võimu asi on sealt edasi kalkuleerida, kas kaasneva jääkriskiga saab ühiskond hakkama kohtunikke süstides tehes või ka ilma.

I. Kangur- Gontšarov: Annan oma nõusoleku sellise seisukoha esitamiseks. Eelistan Villemi sõnastatud varianti.

I. Parrest: Arvan, et KHN-i seisukohavõtt on oluline nii kohtunikonna kui menetlusosaliste jaoks. Olen samuti valmis toetama Villu teksti koos Villemi täienduste-parandustega, mh tuleks sisse jätta vaksineerimist puudutav punkt.

J. Sarv: Toetan KHN-i seisukohavõttu pakutud kujul, ainult asendaksin viimases lauses sõnad „tihti osalevad professionaalsed menetlusosalised (prokurörid ja advokaadid)“ sõnadega „kohtuistungil pikka aega viibivad menetlusosalised“. Mõte oleks selles, et kui kaitseme professionaalseid menetlusosalisi, siis ei saa me ju ka (eeskätt) süüdistatavate tervist ohtu asetada. Süüdistatavad peavad samuti päev

läbi seal mahuka asja istungil olema (suurtes asjades sageli grupiviisiliselt) ja risk nende tervisele pole väiksem kui kaitsjate või prokuröride tervisele.

K. Siigur: Toetan põhimõtteliselt sellise seisukoha võtmist. Iga järgnev sõnastusettepanek näib mulle olevat teksti pigem paremaks teinud.

V. Kõve: Ma olen ka nõus Villemi parandustega. Pigem ei toeta Juhani pakutud täiendust.

V. Peep: Villu pakutu koos Villemi täiendustega on sümpaatne.

V. Saarmets: Toetan samuti KHN-i seisukoha võtmist koos Villemi parandustega. Juhani parandus on iseenesest õige, aga pole ehk tingimata hädavajalik, sest see punkt jätab loetelu tegelikult avatuks.

T. Saar ja T. Pappel: Pöördumise tekst ühes Villemi parandustega on saanud juba valdava heakskiidu osaliseks. Toetame siin eelkõnelejaid, aga pakume siia juurde siiski veel paar parandust. Need pöördumise tooni oluliselt ei muuda, aga rõhutavad veelgi, et siiani ei ole midagi valesti läinud ning kohtul (kohtunikul) on keskne roll õigusemõistmise jätkumise ja terviskaitse vahel tasakaalu leidmisel.

A. Parmas: Põhiseadusest tulenev ainuõigus kohtumõistmiseks tähendab teiselt poolt ka kohustust kohtu ettetoodud õigusvaidlused mõistliku aja jooksul lahendada.

K. Leichter-Tammisto: Edastan Riigikohtu esimehe palvel KHN-i seisukoha, milles on arvestatud Villemi, Tiina, Taneli ja Andrese ettepanekuid. Esimees on kinnitanud, et nõustub Tiina, Taneli ja Andrese ettepanekutega, v.a punktis 1 toodud osas (sõnakordus „jätkumise“). Kui kellelgi on midagi nende ettepanekute vastu, siis palume anda sellest märku. Praegu on hääletanud KHN-i seisukohtade teksti poolt, millesse on sisse viidud ka Villemi muudatusettepanekud, kuus KHN-i liiget (Villu, Ivo, Iris, Indrek, Kristjan ja Virgo). Juhime tähelepanu, et kõikidel KHN-i liikmetel on võimalus hääletada kuni kella 15.00ni.

A. Parmas: Endiselt rahulolematu, et ära märgitakse vaktsineerimise kontekstis üksnes professionaalsed menetlusosalised, aga hääletan poolt.

J. Tehver: Poolt.

K. Siigur: Olen ka viimati esitatud versiooni poolt.

V. Kõve: Kohtute haldamise nõukoja 02.02.2021–05.02.2021 elektrooniline kirjalik istung on lõppenud. Nõukoda:

1. Kinnitas 10.12.2020 kohtute haldamise nõukoja 112. korralise istungi protokoll;
Poolt: 7
Vastu: 0
2. Võttis vastu seisukohad õigusemõistmise tagamiseks jätkuva pandeemia olukorras.
Poolt: 8
Vastu: 0

KHN-i seisukohad avalikustatakse kohtute veebilehel ja vastan nende põhjal ka advokaatide 22.01.2021 pöördumisele.

Aitäh kõigile arvamuse avaldamise ja osalemise eest!

Otsus: KHN võttis vastu seisukohad jätkuva pandeemia olukorras õigusemõistmise tagamiseks.

/allkirjastatud digitaalselt/

Villu Kõve
Juhataja

/allkirjastatud digitaalselt/

Eneli Kivi
Protokollija